

תיקוני עירובין

עירובין למעשה
עיון | שימוש | כשרות

מוקד העירובין
בארץ הקודש
054-84-833-20

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 304
טבת תשפ"ב

יתחבר לעירוב, וא"כ צריך להעמיד שני עמודים משני צידי הגשר. [מעבר אחד היו עמודים, וכעת הוספנו גם מהעבר השני]. את העמודים העמידו מחוץ לגשר, כיון שהם סוגרים את הישוב שלפני הגשר, ומתחברים אל מחיצות הגשר עצמו. אבל כעת שרצינו לעשות עירוב לישוב בפני עצמו, [מלבד העירוב על הדרך המובילה לישוב הסמוך], היה צריך לעשות צורת הפתח על הגשר עצמו כדי להבדיל בין שני העירובים שמשני עברי הנחל, שאחד לא יהיה תלוי בשני, לכן קשרנו חוט נוסף בין שני העמודים הקרובים. אך כאן התעוררה שאלה, שהגדרות של הגשר נכנסות לתוך צורת הפתח שחוצה על הגשר, ומחלקות בין העמודים לשאר הפתח. דין זה תלוי לכאורה במחלוקת, שלדעת החזו"א (סי' ע' ס"ק י"ח) המחיצה מחלקת את הפתח ופוסלת, וכך מקפידים בעירובים שכונתיים, אבל לדעת המקו"ח והמשנ"ב שפסלו עמוד מוקף בד' רוחות לכאורה אינו פסול. אבל לאחר התבוננות מצאנו שאין כאן בעיה כלל, כיון שהגדרות בתחילת הגשר מורכבות משלשה פסי ברזל בלבד, ובין כל פס יש רווח של כחצי מטר, יותר משיעור לבדו, וא"כ אין להם דין מחיצה, ואפשר שהצוה"פ תעבור על מעקה שאין לו דין מחיצה.

גשר שהגדר שלו נמוכה או הלולה נחשב פרוץ למטה

והנה אם הגדר אינה כשרה, יש בעיה אחרת שלאורך הגשר יהיה פירצה אל הנחל שמתחתיו שהוא כרמלית, וגם בקרקע גבוהה שייך לומר שהיא פרוצה למקום שתחתיה, [אם לא שיש מחיצות תחתיה שגודרות מדין גוד אסיק], וכן מבואר בשו"ע (סי' שמ"ה סט"ז) בדיון גג הבולט על מחיצות הבית, שהגג נעשה פרוץ לחצר. אך באמת לא היתה בעיה זו, כי מיד אחרי העמודים של צוה"פ לאורך שאר הגשר היתה גדר טובה מסורגת עם ברזלים קרובים כל עשר ס"מ, שיש בה לבדו, והיא מחיצה כשרה. ויש להוסיף שאף אם הגדר תהיה מחוברת מהצד של הגשר, אינה מחיצה תלויה כמו בעמוד הנ"ל, והביאור בזה, כיון שבהלכות מחיצה של רשות היחיד, אין דין שהמחיצה תהיה על הקרקע, אלא גם שק גדול התלוי באויר ויש בו חלל ד' על ד' טפחים וגובה י', נחשב רשות היחיד גמורה מהתורה, ולכן אם הגדר היא לבדו אל קרקע הגשר, הרי זה לא גרע משק שתלוי באויר. משא"כ צורת הפתח, צריך שהעמודים יעמדו על קרקע כדי שיהיה להם דין פתח, ואם הם תלים מחוץ לגשר, יתכן שהקרקע שלהם היא הקרקע שתחתיהם, ולא הגשר שנמצא בסמוך.

עמוד מחובר לדופן מחוץ לגשר וגובה ג' מהקרקע שתחתיו

בשעה שבאנו להתקין את העמודים החדשים, הבחין אחד מהמשתתפים שעמוד אחד מהעמודים הישנים אינו מגיע עד הקרקע שמחוץ לגשר, אלא הוא תלוי בגובה כארבעים ס"מ. במקרה כזה העמוד פסול, כמו שמבואר בשו"ע (סי' שס"ג סעי' ז' י') שעמוד או לחי שגובה

מהקרקע ג' טפחים פסול, משום שהוא מדיני מחיצה, ומחיצה תלויה לא נחשבת מחיצה. אלא שכאן העמוד הישן שימש כעת רק לסגור את הגשר, משום שבצד ההוא העירוב התרחב ואכמ"ל, נשאלת השאלה האם כלפי הגשר מספיק שהוא מגיע עד קרקע הגשר, או שמה כיון שהוא עומד מחוץ לגשר, צריך שיגיע עד הקרקע שתחתיו. והנה אם הוא היה רחוק מעט מהגשר, ודאי שנידון לפי הקרקע שלמטה ממנו, אבל כאן שהוא צמוד לגשר, "א שמדין לבדו נחשב יושב על קרקע הגשר. ולמעשה דעת הגר"מ לובין שליט"א שנידון לפי הקרקע תחתיו והוא תלוי ופסול, ולא מועיל שהוא לבדו לגשר, כי הקרקע שהוא עומד עליה היא הקובעת, [וכן הקרקע שלפניו, ואילו הגשר אינו אלא בחלל הפתח], וכן משמע בחזו"א. אבל "א שאפשר לייחס את העמוד רק אל חלל הפתח, ולא אל מה שלפניו, ואז הוא סמוך לקרקע. וצ"ע.

הקמת עירוב עם עמודים נמוכים דוקא

בשבוע זה נמשכו העבודות להכשיר את העירוב ביישוב בדרום, שהתמכו בו על תעלת מי גשמים שיש בה עומק של כשלשה מטרים, שתשמש כמחיצה ארוכה לאורך הישוב, מדין תל המתלקט, אבל בבדיקה שנערכה ע"י מוקד העירוב יחד עם רב מהישוב, התברר שיש כמה חלקים שאינם משופעים כדיו, וחלק מהתעלה משתנית במהלך החורף, מחמת סחף זרימית מי הגשמים, ויוצא שהעירוב של הישוב פרוץ אל הנחל שהוא כרמלית, וכן אל השדות שאחריו. לאור המצב יעצנו להם לעשות עמודי עירוב על שפת התעלה, כדי שיהיה מחיצה כשרה ללא ספק או שינוי. הרב קיבל את ההמלצה, והעביר אותה לאישור המועצה, ולאחר זמן המועצה אישרה את תיקון העירוב, והטילה את התפקיד על מוקד העירוב, לעשות עמודים בצורה טובה, עם חוטים טובים ומתוחים, להכשיר את העירוב.

במהלך העבודות היו צריכים להתמודד עם בעיות שונות. אחד מהדברים הוא שיש עצים גדולים לאורך הנחל, ואם יעשו קו של עירוב רגיל בגובה חמש מטרים, הוא יתקע בענפי העץ ויפסל, כי חוט שהעץ מזיז אותו, הוא יוצא מבין העמודים, וגם משנה זווית, והוא פסול. המועצה שאלה את מוקד העירוב, איזה פתרון יש לכם למקרים כאלו שאי אפשר לעשות עירוב רגיל בגובה. אמרנו להם שיש פתרון ידוע אצל העוסקים המומחים במלאכת הקודש, לעשות בקטע הזה עמודים נמוכים, שהם למטה בגובה הענפים, כי בדרך כלל ברוב סוגי העצים הגדלים באזור כזה, הם עצים ששתלו לנו, וכשהם גדלים הם מוציאים ענפים רק בגובה ולא מתחילת הקרקע.

אמנם לא מדובר על עמודים נמוכים מאוד, כי יתכן שאדם ירצה לעבור ויתקע בחוט בלי לשים לב, ויכול להיניק. וכן אם יתקע בחוט סביר להניח שיחתוך אותו, בפרט אם הוא לא מכיר שעושים עירוב בגובה נמוך, ויחשוב

שהוא סתם חוט שנפל. אלא גובה החוט צריך להיות מעל שני מטרים מהקרקע, ולהשתדל לגובה 3 מטרים אם אפשר. בגובה זה יש רק מעט ענפים כאמור, וגם קל יותר לגזום אותם, מענפים שנמצאים בגובה חמש מטרים ויותר. בישוב זה עשינו במקום אחד בגובה שלוש וחצי מטרים, כי בגובה זה כבר היו מעט ענפים, ולאחר קשירת החוט שרואים היכן הוא עובר, גוזמים את כל הענפים הקרובים אליו. ובמקום אחר היה שתי אילנות עבים שהגזע שלהם הפריע להעביר קו חוט ישר, ולא היתה ברירה אלא לעשות בגובה של שני מטרים, וכיון שקו זה עובר על שפת הנחל ממש, שבלא"ה אין אפשרות לעבור שם, מסתבר שלא יפגעו בחוט זה.

[רבים שואלים האם אין חשש שילדים או אחרים יקרעו את החוט על מנת להזיק, כאשר הוא כל כך גיש, והתשובה היא שאם יש אדם שמתכנל לעירוב ח"ו, יש לו עוד הרבה אפשרויות גם בחוטים הגבוהים, כיון שהיום הקשירה שלהם בצד בגובה נמוך כדי שיהיה נוח למתוח ולקשור. ואם ה' לא ישמור, שווא שקד שומר. ובס"ד לא מצוי בעיות מסוג זה, וכשקורה דבר כזה, צריך לפתור אותו בצורה יצירתית ונקודתית בהתאם למקום ולסיבות, אבל באופן כללי ב"ה שאין חשש זה בזמנינו. והשי"ת ישמור את כל העירובים ואת העוסקים, מכל רע].

צוה"פ לגשר והגדרות בתוך הפתח

בשני מקומות היה גשר שעובר על הנחל ויוצא מהישוב, ועוברים דרכו לישובים הסמוכים. וכיון שרוצים שהעירוב יגיע לגשר היה צריך שהגשר

בדיקות במתחמים שקבוצות שזכרות לשבת

בגליון הקודם עוררנו על הנושא של בירור כשרות העירובים, שיש בו מכשול גדול, הנובע מחוסר מודעות. אנשים נוסעים לישוים בלי לחשוב על הצורך לברר על העירוב, ובהרבה מקומות העירובים אינם תקינים כלל, גם במקומות שאומרים שיש להם אחראי, אם לא מכירים את ידיעותיו באופן אישי או שיש גוף כשרות מוכר שמעיד עליו, אין אפשרות לסמוך על העירוב כלל, כיון שמצוי כל כך הרבה שינויים קטנים הפוסלים את העירוב מחוסר שימת לב ובקיאיות בהלכות.

השבוע התקשרו למוקד העירוב מאחת הישיבות הגדולות הידועות, ואמרו שהם שכרו מתחם לשבת בעיר ערד שבדרום, והם כמובן לא סומכים על העירובים העירוניים שמצויים בהם הרבה בעיות, ובחלק מהערים מדובר בבעיות חמורות שפוסלות מעיקר הדין, לכן הם מבקשים שניסע לבדוק להם את המתחם, אם הגדרות כשרות, ואם אפשר לעשות לו עירוב בפני עצמו, שיהיה ברמה מהודרת לבני הישיבה, והם ישלמו את כל הכרוך בענין. במקרה זה היינו צריכים מיד לשלוח בודק לדרום הרחוק, לכן הכנסנו הודעה לקו העידוכנים של תלמידי השיעורים של מוקד העירוב, שמיועד לאברכים שאמרו שהם מעוניינים להמשיך אחרי הלימוד לעסוק בהזדמנויות במלאכת המצוה, וגם עשו שימוש בפועל בליווי בעשיית עירובים ובדיקתם, ונבדק שאפשר לסמוך על הידיעות שלהם בבדיקת עירוב כראוי, עם שימת לב לפרטים ההלכתיים. אחד מהמשתתפים שקיבל את ההודעה, קיבל את המשימה, ויצא אל המקום. בדק כל פרט בגדרות, ובדק את השערים שאין מתחתיהם חלל ג' טפחים, בירר גם אם אין עובד שגר ואינו שומר שבת שצריך לשכור את רשותו, ואישר את המתחם לעירוב מהודר.

סגירת השער של המתחם, ודין עומד מרובה ובקיעת רבים

אחד מהדברים שהוא שם לב לציין בשביל להכשיר את המתחם, שהשער הראשי אין בו צורת הפתח. וא"כ כאשר פותחים אותו בשבת, זה מקלקל את העירוב [אם רוחב השער יותר מ"אמות או שאינו בקו ישר עם העומד המרובה]. לכן ההוראה במקרים אלו לסגור את השער הגדול לכל השבת, וכדאי גם לקשור אותו או להניח לפניו אבן גדולה, שלא יפתחו אותו בשבת, ויעברו דרך השער הקטן המיועד להולכי רגל. והנה בדרך כלל יש בשער הקטן צורת פתח טובה, שגם כשהשער פתוח, יש לו דין מחיצה מחמת הצוה"פ. אבל בשער זה הוא הבחין שאין צוה"פ כשרה, כיון שהמשקוף שמעל השער מחובר בצד אחד לצידו העמוד, ולא מעל העמוד, כי העמוד היה עמוד של הגדר, שממשיך עוד כלפי מעלה, וצורת הפתח שהמשקוף הוא מן הצד, היא פסולה (שו"ע סי' שס"ב סי"א). לפעמים יש פתרון להוסיף עוד קרש או חוט מעל המשקוף הקיים, והחוט יהיה מעל העמודים, ויחשב צוה"פ כשרה, [ובמק"א הארכנו האם אין חסרון שיש עוד משקוף פסול מתחת החוט]. אבל במקרה זה הוא לא היה יכול לעשות פתרון זה, כיון שמעל העמוד יש המשך הנוטה לצד, כדרך הגדרות שיש למעלה המשך נוטה באלכסון, ואין כל כך אפשרות לקשור מעל העמוד. ולמעשה כיון שהפתח צר [פחות מ"אמות], ויש עומד מרובה ישר, לכן הסתמכנו כאן על דין עומד מרובה ללא צורת הפתח. ואמנם בעירוב שכונתי מקפידים לסגור את כל הפירצות, משום שהרבים בוקעים דרכם, וכתב המשנ"ב (סי' שס"ה סק"י) שיש לחוש לבקיעת רבים. מ"מ במתחם שידועים שהוא סגור מכל הכיוונים ויש לו רק פתח אחד, לכ"ו"ע אין בו ענין של בקיעת רבים, שהרי גם במבוי מועיל עומד מרובה בפתחו, כמבואר בגמ' (עירובין דף ז'): אבל בעירוב של שכונה לא כדאי לסמוך על כך, כיון שבמשך הזמן נהיה עוד פרצות, וגם אם יש בהם עומד מרובה, כבר יש שתי פרצו שאין להתיר את שניהם ללא צוה"פ. והארכנו בזה במק"א.

חוט מעל האלכסון שבעמוד, והריץ קטן שהחוט בתווך

ויש להסתפק מה יהיה הדין אם הוא יצליח לקשור מעל העמוד בקטע שהוא מתחיל לנטות באלכסון, כגון שיכניס בורג בתחילת האלכסון, מכיון כנגד החלק המאוונן שעומד ישר, האם זה נחשב מעל גבי העמוד, או שמא כיון שהעמוד ממשיך באלכסון יוצא שהחוט אינו מעל כל העמוד. ועי' בחז"א (סי' ע"א ס"ק ט') שלדבריו שחוט הנמצא בחקיקה שבעמוד כשר, גם זה כשר, אבל לדעת המשנ"ב (סי' שס"ב ס"ק ט"ז) בדברי הפמ"ג שאם העמוד ממשיך ועולה יש לאסור כי אינו מעל כל העמוד, יש לעיין אם כשהחלק הממשיך למעלה נוטה, האם זה נחשב דבר אחר, וצ"ע. בענין זה נפגשו השבוע בשאלה נוספת בישוב אחר שבדקנו את העירוב, והיה מקום שעשו צורת הפתח מאולתרת עם שני קרשים וחוט

מעל גביהם, ובראש הקרש לא חיברו מסמרים לקשור את החוט מעליו, אלא בקרש היה חריץ כשני ס"מ [ששימש כנראה למסגרת של מיטה שהקרשים משתלבים זה בזה], והניחו את החוט בתוך החריץ. והנה המשנ"ב שם כתב שאם חקק קצת והחבל תחוב באמצע, כיון שהעמוד עורך למעלה מן החבל, מסתפק הפמ"ג ומצדד להחמיר, אבל אם אין העמוד עורך למעלה אלא שחקק רק מעט להניח החבל בתוכו שיהא מונח טוב ולא ישתלשל למטה, שפיר דמי. עכ"ד. וצ"ע מה נחשב שחקק מעט. י"א שהכוונה כעובי החבל, שאז העמוד אינו עורך מעל החבל, ולכן לא נחשב מהצד, [ואע"פ שהמשנ"ב פסל את מש"כ ה"ט"ז במשקוף ששווה לראש העמודים, היינו דוקא שהמשקוף אינו עולה על העמוד, משא"כ בחוט שעולה על העמוד והחסרון שהעמוד עולה מעליו, בזה גם שווה כשר]. ולפ"ז כשיש חריץ של שני ס"מ ובתוכו חוט, אינו כשר, כי

העמוד ממשיך מעל החוט בעובי ניכר. וי"א שאם ניכר שהחקיקה רק להחזיק את החוט יהיה כשר אף כשהחוט נכנס מעט ויורד בחריץ. אבל בספרי הפוסקים לא ביארו דין זה, והרבנים מתחבטים בזה. וצ"ע.

רשימת שיעורים חדשים בשאלות אקטואליות שמגיעות למענה הטלפוני של "מוקד העירוב", מוקלטים במערכת קול הלשון

מאת הרב משה אנגלרד שליט"א

ניתן להגיע לשיעורים בקול הלשון ע"פ שם,

או במספר ישיר 1621-295-073, שלושה 4

501. ישיבה על ספסל שחצי ממנו מחוץ לעירוב
502. דין שדה זריעה בעירוב לאחר קצירתו
503. עמוד שבראשו הוסיפו שני קרשים והחוט ביניהם
504. יתכן שלאחד מותר לטלטל כובע בתוך הבנין ולשני אסור
505. גדר שנכפפה וקשרו חוט על עמודי הגדר לצוה"פ
506. מהו החידוש שנעשה בעירוב בצומת רמות בירושלים
507. האם החדר של גוי של שבת אוסר את העירוב
508. דין שטח קוצים צר וארוך בעירוב השכונתי בכרמיאל
509. סגירת המדרגה לשבת לצורך העירוב
510. עמוד של עירוב שעומד אחורי סלע גדול
511. חוה חקלאית שבעל הבית יכול לסלק את מחללי השבת
512. ישיבה שהדגימה לבחורים הנחת עירוב תחומין בקוממיות
513. בעיות שונות בדין פי תקרה בכניסה לבנין
514. מהי השכירות המתחדשת ומתי צריך לעשות אותה
515. עמודי גדר בטחון שמתפצלים למעלה האם כשרים לצורת הפתח
516. צורת הפתח שמאחוריה יש גדר לכל אורך הפתח
517. האם אפשר להצמיד לחי לקראוון כשהגג בולט מעט
518. כמה משפחות שאוכלות יחד וכל אחד מביא את האוכל איתו
519. אדם שעשה עירוב חצירות עם פריכות אורז
520. שכן שהציאה שלו מחוץ לעירוב ויש לו חצר בתוך העירוב
521. האם מותר לחתוך גדרות שקבלן העמיד ברחוב כשפוסלות את העירוב
522. האם יש ענין להעמיד לחי בצד אחד בלבד
523. צימר שנמצא מרחק 60 פסיעות מקצה היישוב
524. האם מחסום שיש בו רק פס אחד נחשב צורת הפתח לעירוב בחניה
525. חומת הורדוס בקיסריה שיש בה שערים נמוכים
526. עמוד של צורת הפתח שמוקף בדשא סינטי שמיועד לגדר
527. מחיצה מרשת פלסטיק שמשמשת באזורי בניה
528. איך עושים עירוב בשבת בשטח פתוח חד פעמי
529. חוט שיוצא מתוך הוי מעל העמוד ונתפס בבליטה בצד
530. מפעל גדר שנמצא בגבול העירוב והשער מוגבה ג' טפחים
531. האם גדר תיל קונצרטרינה מעוגלת כשרה למחיצה
532. דין קרפף בשטח בחצר שהוקצה לפרחי נוי
533. לחי שאינו מחובר ואבן גדולה נשענת עליו בישוב עוצם
534. צורת הפתח באמבטיה שהכניו מסתיר את העמוד
535. עובדת זרה שיש לה חדר פרטי בתוך הדירה
536. לשכור מבעל המלון לאחר שהשכיר את החדרים וכן עובדת זרה
537. פי תקרה בקורה נוספת מתחת תקרה גדולה
538. כמה מותר לעזור לילד שמטלטל עגלה במקום שאיני סומך על העירוב
539. לחי שהתעקס רק בצד לא מתחת החוט
540. טלטול בתוך אוהל של בית הכנסת שהמחיצות מנילון
541. עשיית צורת הפתח בעמודי אהל עם חוט מעליהם
542. דין לבדו ללבד בחורים שנעשו לשפנים בגדר הביטחון בעמנואל
543. נתן לחבירו לאכול את המצות של העירוב והחזירן האם צריך לזכות מחדש
544. צורת הפתח מברזל או מאלומיניום שהפינה חתוכה באלכסון
545. קשרו על החוט של העירוב שקית לסיומן